

DEPREM GERÇEĞİ DEĞİŞTİRİLEMEZ SİSTEM DEĞİŞTİRİLMELİ !

12 KASIM DÜZCE DEPREMİ İLE İLGİLİ ODAMIZ BASIN AÇIKLAMASI YAPTI

12 Kasım 1999 Cuma günü saat 18.57'de Merkez üssü Düzce ilçesinde aletsel büyüklüğü 7.2 olan bir deprem meydana geldi. 30 saniye süreyle etkili olan deprem 845 yurttaşın ölümlüne, 15.000 civarında konut ve işyerinin ağır hasar görmesine neden oldu. 17 Ağustos Kocaeli Depreminin 3 ay sonrasında yaşanan bu ikinci afet, ülkemiz deprem gerçekliğinin ne derece göz ardı edilmiş olduğunu ağır bir fatura ile birlikte ortaya çıkardı.

Ertesi günü yayınlanan gazetelerin sayfaları ve televizyon ekranları "Devletimiz büyüktür; yaralar hemen sarılacak; yıkılan konutların yerine yenisi hemen yapılacak; sorumlular cezalandırılacak ...." şeklinde sözlerle doldu.

12 Kasım 1999 Depreminin üzerinden geçen 6 yılın ardından geriye baktığımızda bu sözlerin, yetkililerin bildik söylemleri olmanın ötesine geçmediğini görüyoruz. En son örneğini 17 Ekim 2005 İzmir-Seferihisar Depreminde yaşadığımız gibi 6 yıllık süre sonunda hala işin başındayız, afetlere hazırlık konusundaki hızımız kelebek uçuşunu geçemedi.

Dünya, üzerindeki her şeyin hareket ve değişim içinde olduğu dinamik bir varlıktır ve depremler bu doğal süreçlerin bir parçasıdır. Bir doğa olayı olan DEPREMLERİN herhangi bir irade ile durdurulması, değiştirilmesi mümkün değildir. DEPREMLER SARSMAYA devam edecekler. Ancak, varolan ekonomik, siyasal, kültürel ve afet yönetim sistemimiz içinde bu doğa olaylarının AFETE DÖNÜŞMESİ kaçınılmaz gibi gözüküyor. DEPREMLERİ DEĞİŞTİREMEYİZ ANCAK SİSTEMİ DEĞİŞTİREBİLİRİZ.

Sosyal, ekonomik ve siyasal bütün yapılar rant ekonomisinin egemenliği altında olduğu sürece bu sistemde yapıların ayakta kalması mümkün değildir. Uygulanan ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel politikaların kendilerinin BİRER FAY, KIRILMA HATTINA DÖNÜŞTÜĞÜ

koşullar altında DEPREMLERLE MÜCADELE TEKNİK BİR KONU OLMaktan ÇIKIP SİYASAL BİR BOYUT KAZANMIŞTIR.

Aslında hepsi birer sıradan doğa olayı olan deprem, heyelan, çığ ve kaya düşmesi, su bas-kımı vb. olaylar;

Bilinçsizce verilmiş yer seçimi kararları,

Jeolojik ve jeoteknik verilerden yoksun imar planları,

Düşük standartlarda ve mühendislik hizmeti görmemiş yapı üretimi,

kısaca rant dayalı hızlı ve düşük nitelikli kentleşme ve sosyo-ekonomik politikalar sonucu AFET'e dönüşmektedir.

Daha güvenli, daha sağlıklı ve yaşanabilir çevrede yaşamak her yurttaş için temel bir insan hakkıdır. Yıkıcı afet zararlarına yol açan nedenler ülkedeki sosyo-ekonomik koşullardan ve siyasal ilişkilerden bağımsız değildir. Afet güvenliğinin sağlanması diğer tüm toplumsal olgular gibi siyasal bir etkinlik alanıdır. Ülkedeki üretim ve paylaşım süreçlerine, gelir dağılımına, eğitim politikalarına, kültürel gelişime vb müdahale edilmeden, var olan ekonomik, siyasal ilişkiler bu şekilde sürdüğü sürece, afetler sorun olmaya devam edecektir. Sorunun değil, çözümün bir parçası olmak için demokratik kitle örgütleri, sendikalar, mahalle dernekleri vb biçimlerdeki örgütlü kitlesel sivil katılımının afet hizmetlerine yönelik her aşamada eşgüdüm içerisinde olması gereklidir. Afet hizmetlerinin kamu yararı ve bilimsel-teknik kriterlere uygunluğu sadece hükümet kararları ile değil ancak bu şekilde güvence altına alınabilir.

Yapılan araştırmalar dünyada afetlerden etkilenen insan sayısının her yıl %6 arttığını, afetlerden etkilenen insanların %90'ının az gelişmiş ülkelerde yaşadığını göstermektedir. Kay-

naklarının eşitsiz dağılımı ve egemen kapitalist politikalar az gelişmiş ülkeleri ve yoksulları afetlere karşı daha savunmasız bir hale getirmiştir. Pakistan Depremi 88.000'lere ulaşan ölü sayısı ile bu olgunun en son ve somut örneği olmuştur.

Afetler karşısında giderek artan korumasızlığa karşı herkes için yeterli konut temin etme ve insan yerleşmelerini daha güvenli, daha sağlıklı ve yaşanabilir kılmak, gerekli planlama mekanizmaları ve kaynakları sağlayarak doğal afetlerin ve diğer acil durumların insan yerleşimleri üzerindeki etkilerini hafifletmek, afetten etkilenen yerleşimlerin gelecekteki afetlerle ilgili risklerini azaltmak için yapılacak işlerin başında **ülkemizde neoliberal politikalarından arındırılmış kamusal çıkar ve bilimsel önceliklere dayanan bir mühendislik-mimarlık-plancılık anlayışının oluşturulması gelmektedir.**

Bu duyarlılığı taşıyan Jeoloji Mühendisleri Odası olarak Ulusal Afet Yönetim Sistemimizin liberal yaklaşımlardan arındırılmış olarak; kamu yararı, bilimsel normlar, katılımcılık çerçevesinde yeniden ve ivedilikle oluşturulması gerekliliğini merkezi ve yerel yönetim kurumlarındaki yöneticilere bir kez daha hatırlatıyoruz.

Değerli basın emekçileri,

1999 Depremlerinden sonraki 6 yılda yaşananlar üzerine Odamızın değerlendirmeleri özet olarak aşağıda sunulmuştur;

1- Birleşmiş Milletler tarafından 1990-2000 yılları arasındaki dönem için ilan edilen "**Doğal Afet Zararlarının Azaltılması İçin Uluslararası On Yılı**" çalışmaları kapsamında Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonunda çok sayıda bilim adamının bir araya gelerek hazırladıkları afetlere karşı "**(1990-2000) Türkiye Milli Planı**"nın tozlu raflarda unutulması gibi, zarar azaltmaya yönelik çalışmalar için ulusal yol haritası oluşturmak amacıyla 28 Eylül - 1 Ekim 2004 tarihlerinde toplanan "Deprem Şurası"nda unutulmuştur. Şurada en çok vurgulanan 3194 sayılı İmar ve 7269 sayılı Afet Yasalarındaki eksiklikler giderilememiş, mevcut haliyle uygulamada kalmıştır.

2- Ulusal afet sistemimiz, **(1) zarar azaltma, (2) önceden hazırlık, (3) olaya müdahale, (4) iyileştirme ve (5) yeniden inşa** olmak üzere beş ana aşamayı da kapsayacak şekilde yeniden oluşturulması gerekir iken, afet yönetim sistemimizde en ufak bir değişiklik yapılmamış, "YARA SARMA" ODAKLI ÇALIŞMALAR ile yetinilmiştir.

3- Afet hizmetlerinin yerelleştirilmesi ve ticarileştirilmesi, sigorta ve özel şirketlerin kontrolünde bir piyasa işlemine dönüştürülmesi sonucu, afet güvenliğine yönelik hizmetler Sosyal Devletin görevi olmaktan çıkartılmıştır.

Afet hizmetlerinin kamu eliyle uygulanması yerine yerelleşmeye ve bu hizmetlerin satın alma yoluyla teminine neden olacak; Belediye, Büyükşehir Belediye, İl Özel İdaresi yasaları TBMM'de kabul edilmiştir. Afet olaylarını "yerel olaylar ve yerel sorunlar" olarak gören iktidar, afet yönetim yapılanmasını parçalamayı da hızlandırmıştır.

23 Kasım 1999 tarihinde Dünya Bankası ile imzalanan MEER (Marmara Depremi Acil Yeniden Yapılandırma) kredi antlaşması sonrasında ülkemizdeki afet hizmetleri ve yapılanması, özelleştirmeci bir anlayışa terk edilmiştir.

4- Dünya Bankası'nca kurulan DASK ve afet sigortası uygulaması iflas etmiş, ulusal kaynakların yurt dışına transferinden başka bir kalıcı sonuç yaratmamıştır. Ülke genelinde sigortalılık oranının %15'i geçmediği görülmüştür. Bu gerçekliğin farkında olan siyasi iktidar, 1 Mayıs 2003 ve 12-14 Mart 2005 Bingöl depremlerinden sonra kentsel alanlardaki afetzedeler için kalıcı konut yapmak amacıyla kendi koyduğu DASK uygulamasını delegecek yasal düzenlemeleri yürürlüğe koymuştur.

5- Afet zararlarını azaltma sürecinde en temel ihtiyaçlardan olan Afet Tehlike Haritalarının hazırlanması ve kullanımı konusunda hiçbir adım atılmamıştır. Deprem, heyelan, kaya düşmesi, taşkın gibi tehlikeler yanında kanser etkisine sahip minerallerin yarattığı (Nevşehir-Tuzköy Belediyesinde yaklaşık 300 konut zolit (erionit) minerali nedeniyle başka bir alana taşınması örneğinde olduğu gibi) jeomedikal tehlikeler gibi geniş bir yelpazede yer alan je-

olojik faktörlerden kaynaklı risklere karşı tehlike haritalarının yapılması öncelikli bir görev olmasına karşın, MTA gibi bazı kurumlarca kendi içlerinde yürüttükleri projeler olduğu bilirse de, amacına yönelik kullanıma açılmış bir afet tehlike haritası hazırlanmamıştır.

6- Gerek afet güvenliğine gerekse diğer alanlarda kentsel politika, plan ve projelerin jeolojik-jeoteknik veriler bilinmeden gerçekleştirilemeyeceğinin bilimsel bir gerçek olmasına karşın, bugün I. ve II. Derece deprem bölgesindeki birçok belediye dahil yerel yönetimlerce imar planına esas jeolojik jeoteknik etütlerin yaptırılmadığı görülmektedir. 17 Ağustos Depremi sonrasında Marmara Bölgesinde belediyelerce başlatılan jeolojik-jeoteknik etüt süreci kısa zamanda kesintiye uğramıştır. Belediyelerin teknik elaman alt yapısını güçlendirmek amacıyla başta jeoloji mühendisi olmak üzere mühendis, mimar ve plancı personel istihdamını artırıcı önlemler alınmamıştır.

7- Bugün 4708 sayılı yasa ile 19 ilde uygulanan Yapı Denetim olgusu, denetim şirketlerinin kendi ifadeleriyle hedeflenen amaçtan sapsmıştır. Yapı denetimi gibi ticarileştirilmesinin hiçbir kamusal ve teknik bir yarar sağlamayacağı bir konu, DB dayatmalarıyla piyasa koşullarına açılmıştır. 4708 ve buna dayalı yönetmelikler uygulayıcıları tarafından bile bir çok yönden delinmektedir.

Diğer taraftan, afet zararlarının yapı üretim sürecinden kaynaklandığını temel varsayım yapan 4708 sayılı yasa, afet güvenliği sorununa çözümü, yapı inşaatının temel kazısı aşamasında başlatarak önemli bir yanlışlığı sürdürmektedir. Afet güvenliği süreci, arazi kullanım planlaması ve yer seçimi gibi inşaatın bir önceki aşamalarından başlamalıdır.

Bu açıdan, Yapı denetiminin, plan denetimi ve yer seçimiyle bütünlüklü olarak ve bir kamusal hizmet olarak yeniden düzenlenmesi gereklidir. Güvenli yapılaşmayı kamusal bir hizmet olmaktan çıkartıp, ticari bir meta haline getiren, böylece şirketlerin kar hesaplarına terk eden, uygulamada hiçbir işlevi bulunmayan, 4708 Sayılı **Yapı Denetim Yasası** yürürlükten kaldırılmalıdır. Yerine merkezi idare, yerel yönetimler ve meslek odalarının eşgüdümü, or-

tak kamusal denetimini esas alan bir yasa düzenlenmelidir.

8- Eğitime yatırım yapılmadıkça afetlerle baş edecek afet kültürüne sahip bir toplumdan söz edilemez. Deprem sonrasında eğitim alanında kalıcı adımlar atılmamıştır. Japonya örneğinde olduğu gibi, belirlenmiş bir günde ve her yıl tekrarlanacak şekilde tüm yurttaşların katılacağı ulusal ölçekte bir Afet Tatbikat Günü yapılmalıdır. Alışlageldik gösteri amaçlı etkinliklerden vazgeçilmelidir.

Diğer yandan, Deprem Şurası raporlarında da vurgulandığı gibi orta öğretimde jeoloji derslerinin okutulması konusundaki öneriler dikkate alınarak hayata geçirilmelidir. Jeoloji derslerinin önemli bir işlevinin de, bir doğa olayının bilinçsizlik, sosyal ve ekonomik politikadaki yetersizlikler sonucu afete dönüştüğünü, afetin bir kader olmadığını geleceğin karar vericisi yeni nesillere öğretmek olacaktır..

9- Devlet bütçesi hazırlanırken bütçede Afet boyutunun olması, sadece yara sarma amaçlı değil uygulamacı kurum ve üniversitelerce yürütülecek projeleri desteklemek amacıyla afet ödenek kaleminin eklenmesi gerekirken, geçen 6 yıllık süre içindeki siyasi iktidarlar değil bu amaçlarla kaynak yaratmak depremi bütçe açıklarını kapatmanın bir aracı olarak kullanmak konusunda gayretlerini sergilemişlerdir. İMF endeksli vergi politikalarının bir yansıması olarak 17 Ağustos depreminin hemen sonrasında dolaylı vergiler (özel iletişim vb.) yoluyla kaynak oluşturulması yoluna gidilmiştir. Her yıl GSMH'nın ortalama %3'ü kadar zarar görüyorsak ulusal bütçemizin de en az %3'ünü zarar azaltmaya ayrılması ve gerekli mali kaynakların sosyal politikalara dayalı vergilendirme yoluyla sağlanması gereklidir.

Sorunu çözmekten uzak, özelleştirmeci anlayışın ve sistemin değiştirilmesi, yerine kamusal yarar ve denetimin egemen olduğu yeni bir sistemin inşa edilmesi gereklidir.

**DEPREMLERİ DEĞİŞTİREMEYİZ,
ANCAK SİSTEMİ DEĞİŞTİREBİLİRİZ .**

11.11.2005

**TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU**